

Jaká je skutečná cena spalování odpadů?

17.4.2024 - | Arnika

Investice do instalované tuny na spalování odpadů v ZEVO se ve světě velmi liší. Zatímco v Číně jsou tyto investice nejnižší, kolem 250 eur na tunu, v rozvojových zemích se pohybují do 500 eur na tunu. V Evropě, Kanadě a USA však může cena dosahovat 600-1000 eur na tunu. A právě v té nejvyšší cenové hranici je i Česko, kde jsou investice minimálně 1000 eur na tunu, což při kapacitě 100 000 tun spálených odpadů / rok znamená 2,5 miliardy Kč a víc.

“Samozřejmě, že za kvalitnější ochranu životního prostředí je třeba platit a že ji nelze pořídit zadarmo. Když se ovšem podíváme na vliv zařízení spalujících odpady na životní prostředí, musíme si položit otázku, zda toto opravdu je ta kvalitnější ochrana životního prostředí v oblasti nakládání s odpady. Současně vidíme, že na podpoře výstavby spaloven a ZEVO vydělávají jen dodavatelé drahých technologií, zatímco veřejné rozpočty na ni doplácují,” okomentoval ekonomickou bilanci výstavby a provozu spaloven odpadů Jindřich Petrlík, programový vedoucí programu Toxické látky a odpady spolku Arnika.

Touto problematikou se zabývá i velká studie Arniky **Spalovny odpadů a životní prostředí**, která v kapitole “Ekonomika a finanční stránka spalování odpadů” dokládá, že spalovny odpadů (ať už ZEVO nebo spalovny nebezpečných odpadů) získávaly a získávají řadu finančních úlev hrazených z veřejných zdrojů, tedy z peněz daňových poplatníků. Bez nich by řada těchto provozů nemohla vzniknout anebo by se stala nerentabilními.

Ekonomickou náročnost spalování odpadů velmi dobře popsala i jinak spalování celkem nakloněná analýza: *„Instalace spalovny odpadu je nákladný proces, většinou kvůli drahé infrastruktuře a vybavení potřebnému k vybudování spalovny. Kromě vysokých počátečních nákladů vyžaduje spalovna odpadů zaměstnávání vyškoleného a obětavého personálu obsluhujícího její provoz. Pravidelná údržba zařízení, která se se stárnutím zařízení zvyšuje, přidává další značné náklady na jeho provoz.”*

Ani v centrálně řízené Číně nejsou spalovny schopné dosáhnout ekonomické rentability bez státní podpory. Konstatovala to mimo jiné studie publikovaná v roce 2019: *„(1) Spalovny odpadů (W-t-E) nemohou dosáhnout zisků jen z poplatků za likvidaci odpadu bez státních dotací. Ve vypočítaném případě by dotace na tunu měla být 100-300 jüanů, s ohledem na dosažení požadavků ziskovosti. (2) Současná dotace na poplatky za likvidaci odpadu do W-t-E je 292,5 jüanů / tunu a minimální dotace je 197 jüanů / tunu. S ohledem na dobu návratnosti pohledávek je potřeba mírně navýšit dotaci na poplatek za likvidaci odpadu.”*

Náklady na údržbu, havárie za stovky milionů a dotace

Příkladem, kdy na konkrétní spalovnu doplatila v Česku doslova celá společnost je například kauza Termizo, týkající se spalovny v Liberci. Ta byla postavena s úvěrem ve výši 1,35 miliard Kč od IPB v roce 1996, přičemž město Liberec za tento úvěr ručilo. V roce 2002 rozhodla vláda ČR prodat pohledávku za sníženou cenu 715 milionů Kč městu Liberec. Zbytek pohledávky byl zaplacen "de facto" všemi občany v ČR (přes 115 Kč na osobu). Dalším důvodem k dodatečným investicím bylo, že původní stavba spalovny neobsahovala dioxinový filtr. Jeho doplnění stálo dalších 250 milionů Kč a získání financí bylo v tomto případě vyřešeno odprodejem většinového podílu akcií soukromému vlastníkovi – skupině PPF. Ve snaze učinit provoz spalovny co nejefektivnější se navíc město Liberec podepsáním tzv. Prohlášení ručitele zavázalo blokovat šetrnější způsoby nakládání s odpady.

Prohlášení totiž obsahovalo klauzuli, že se ručitel (město) zavazuje „... předávat všechny komunální spalitelné odpady produkované na území města nebo obce k termickému využití v TVO“. Celá kauza Termizo měla tedy významné finanční, ale i etické dopady na město Liberec a občany ČR.

Příkladem dalšího odčerpávání financí spalovnami mohou být udělené dotace z Modernizačního fondu. Mezi projekty, které jím byly v roce 2023 podpořeny, patří i několik záměrů na energetické využití odpadu – konkrétně ZEVO Mělník (250 mil. eur), ZEVO Komořany (106 mil. eur), ZEVO Písek (54 mil. eur), ZEVO Planá (58 mil. eur) a modernizace SAKO Brno (117 mil. eur). Na paradoxy spojené s tímto způsobem financování upozorňuje Nikola Jelínek, odbornice na toxické látky v životním prostředí: *„Spalovny v podstatě čerpají finance z evropského systému obchodování s emisními povolenkami, jehož budou od roku 2030 součástí (v ČR o dva roky později než v EU), protože podobně jako třeba elektrárny produkují značné množství emisí oxidu uhličitého. U některých záměrů přitom došlo k přidělení dotace ještě před tím, než získaly souhlasné stanovisko v procesu posuzování vlivů na životní prostředí EIA (ZEVO Planá), nebo ho stále ještě nezískaly (ZEVO Písek), ačkoli dotaci z Modernizačního fondu již mají jistou. Vzniká tak otázka, do jaké míry je proces EIA pouze formalitou.“*

Značnou část financí, které „shoří ve spalovnách“ mohou spolykat také havárie, které se v nich dějí poměrně často. V roce 2021 poškodil požár téměř polovinu spalovny v pražských Malešicích, přičemž náklady na opravu se vyšplhaly do výše stovek milionů korun. To není zanedbatelná částka, zejména v porovnání s 2,8 miliardami korun, které začaly od roku 2019 Pražské služby, a.s. investovat do výměny kotlů za modernější. Součástí investice musel být i odkup dluhopisů do výše 1 miliardy Kč městem.

Nezanedbatelné množství financí čerpají spalovny ze státní pokladny také prostřednictvím negativních dopadů na zdraví obyvatel a životní prostředí. Mezi náklady na zdraví patří zdravotní dopady spojené s emisemi ze spaloven, které mohou zahrnovat respirační problémy, kardiovaskulární onemocnění a další zdravotní komplikace. Ve spalovnách je navíc zlikvidováno i velké množství kompostovatelných odpadů. Hovoří se například o fosforu, který je obsažen v bioodpadu. *„Každý rok se v dánských spalovnách ztratí téměř 10 000 tun fosforu,“* odhadoval v roce 2011 profesor Lars Stoumann Jensen z Fakulty přírodních věd Kodaňské univerzity (KU-LIFE). To přitom odpovídá množství, které Dánsko ročně dováží ve formě fosfátů.

Aktivity Arniky mohou lidé podpořit podpisem petice Budoucnost bez plastů.

(Pro více informací kontaktujte tiskového mluvčího Arniky Luboše Pavloviče, Tato e-mailová adresa je chráněna před spamboty. Pro její zobrazení musíte mít povolen Javascript. , +420 606727942)

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/jaka-je-skutecna-cena-spalovani-odpadu>